

Rapport

efter kvalitetsgranskning av undervisningen i religionskunskap A i vid Elteknikbranschens gymnasium i Nyköpings kommun

Innehåll

Inledning

Bakgrundsuppgifter om Elteknikbranschens gymnasium

Resultat

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av undervisningen i religionskunskap A/1 i gymnasieskolan under 2011. Granskningen vid Elteknikbranschens gymnasium (ETG) i Nyköpings kommun ingår i detta projekt.

Elteknikbranschens gymnasium besöktes den 14 och 15 november år 2011. Granskningen utgår från kursplanen för religionskunskap A. Ansvariga inspektörer har undervisningsrådet Malin Lundquist och utredaren Elisabeth Porath Sjöo varit. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av religionskunskap A/1 genomförs i 27 kommunala skolor och 19 fristående skolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Skolinspektionen genomför också inom ramen för samtliga ämnesgranskningar 2011 en granskning av IT-användningen på skolorna. Syftet är att undersöka om skolorna erbjuder en tidsenlig utbildning där IT används på ett sätt som stödjer elevernas lärande och bidrar till ökad måluppfyllelse. Granskningen uppmärksammar också eleverna förutsättningar att utveckla den digitala kompetens de behöver för att vara förberedda för fortsatta studier och samhällsdeltagande.

Bakgrundsuppgifter om Elteknikbranschens gymnasium

Elteknikbranschens gymnasium startade läsåret 2007/2008 och omfattar utbildningen Elprogrammet med inriktningen Elteknik för årskurs 2 och 3. Från och med höstterminen 2011 erbjuder skolan El- och energiprogrammet. Skolan är belägen i Nyköping. I

skolan går drygt 70 elever, varav flertalet är män. Huvudman för skolan är Elteknik-branschens gymnasium AB.

Skolan har en lärare i religionskunskap som har gymnasielärarutbildning för undervisning i religionskunskap.

Religionskunskap A läses i årskurs 3. Kursen har tilldelats 50 lärarledda undervisningstimmars, vilket beslutats av rektorn i samråd med undervisande lärare. Timmarna är fördelade så att eleverna läser en lektion i veckan under hela läsåret.

Nationell statistik visar att skolans genomsnittliga betygspoäng läsåret 2009/2010 är lägre än genomsnittet för kommunen och riket för jämförbara program. Däremot är andelen behöriga till universitets- och högskolestudier högre än genomsnittet för såväl kommunen som för riket. I kursen religionskunskap A erhåller alla elever minst betyget Godkänt. Enligt skolans egen statistik är måluppfyllelsen densamma även för läsåret 2010/2011.

Skolmiljön präglas av ett tillåtande och öppet klimat mellan såväl eleverna som mellan elever och personal. Klassrummen är möblerade som så kallad biosittning med fokus framåt mot en whiteboardtavla/projektorduk.

Resultat av granskningen

Undervisningen sker i enlighet med kursplanen

Denna bedömning behandlar dels om undervisningen omfattar de tre områden som finns i kursplanen; religion, livsåskådning och etik dels om undervisningen ger eleverna möjlighet till utveckling av både faktakunskaper, analys och reflektion.

Den lektion som observerades handlade om religionerna hinduism och buddhism. Lektionen inleddes med en skriftlig enskild examinationsuppgift om hinduism. Därefter övergick undervisningen till att introducera arbetsområdet buddhism. Eleverna fick läsa igenom ett kapitel i läromedelsboken om buddhism för att därefter gruppvis jämföra de båda religionerna hinduism och buddhism. Avslutningsvis diskuterades religionernas likheter och skillnader i helklass.

Kursens innehåll omfattar dels områden som läraren har planerat, dels områden som eleverna utifrån önskemål har fått bestämma. Av kursplanen framgår att kursen ska omfatta "kristendom och några andra världsreligioner". Läraren har planerat att undervisningen ska omfatta kristendom, hinduism, etik och livsåskådningar. Eleverna har fått önska vilka övriga religioner de vill studera. Den gemensamma planeringen gör att religionen islam endast i ringa omfattning kommer att behandlas i undervisningen, då varken läraren eller eleverna har prioriterat denna religion. I kursplanen är det inte framskrivet att islam ska behandlas, men med tanke på att det i dag i Sverige

finns 400 000–500 000 personer med rötter i muslimska länder¹, krävs det välgrundade överbäggande av läraren för att utesluta denna religion i undervisningen.

Utifrån lektionsobservationen, elevenkäten, dokumentstudier samt intervjuer med såväl elever som lärare visar granskningen att undervisningen i religionskunskap A förutom religioner omfattar områdena livsåskådning och etik.

Under lektionen observerades såväl en skriftlig examinationsuppgift som en analyserande muntlig gruppgift vilket visade att undervisningen på ETG omfattar faktakunskaper, analys och reflektion. Detta bekräftas såväl av intervjuer med elever och lärare som av elevenkäten. Det framkommer emellertid också av elevintervjun att eleverna i större utsträckning vill lära mer om hur det faktiskt är att leva som troende i det svenska samhället, hur det påverkar vardagen. Elevernas efterfråga stämmer väl överens med de mål som finns i kursplanen, till exempel att eleven ska "kunna beskriva och förstå hur religion och livsåskådning tar sig uttryck i människors sätt att tänka och handla" eller att eleven ska "kunna relatera religioners och andra livsåskådningars uttrycksformer, tro och idéer till problemsituationer i vardags- och yrkeslivet". I lärarintervjun framkommer att läraren ser det som ett viktigt inslag i undervisningen att eleverna ska kunna möta människor som representerar olika trosuppfattningar, men att det ännu inte finns någon fastställd planering för detta.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att religionsundervisningen på ETG ger eleverna möjligheter till utveckling av både faktakunskaper, analys och reflektion. Religionsundervisningen omfattar religioner, livsåskådning och etik. Undervisningen i religionskunskap A bör dock även omfatta religionen islam samt att undervisningen tydligare bör kopplas till målen för kursen.

Förutsättningar för hög måluppfyllelse

Denna bedömning utgår från läroplanen och de framgångsfaktorer som utpekas i aktuell forskning då det gäller att nå en god kvalitet i undervisningen i religionskunskap. Bedömningarna gäller om undervisningen tillvaratar elevernas behov, erfarenheter och intresse, samt om den bearbetar för eleverna relevanta och aktuella samhällsfenomen. Bedömningarna gäller vidare om eleverna ges möjlighet till inflytande över undervisningens innehåll och arbetsformer, om undervisningen sker i enlighet med läroplanens grundläggande värden, samt om IT-verktyg används för att stödja elevernas kunskapsutveckling.

Undervisningen tillvaratar elevernas behov, erfarenheter och intresse, samt bearbetar för eleverna relevanta och aktuella samhällsfenomen

Av läroplanen framgår att läraren ska utgå från den enskilda elevens behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande och stärka varje elevs självförtroende samt vilja och

¹ Migrationsverket.

(<http://www.migrationsinfo.se/demografi/religionstillhorighet/islam>)

förmåga att lära. Läraren ska också utnyttja elevernas erfarenheter av arbets- och samhällsliv och organisera arbetet så att eleven upplever att kunskap är meningsfull.

Det framgår av såväl elev- som lärarintervjun att läraren i inledningen av kursen presenterar kursplanen för eleverna. Därefter fyller eleverna enskilt i ett dokument där de får lämna önskemål om olika arbetsområden och om arbetsformer. Eleverna kan även skriva om sina egna erfarenheter av tro. Elevernas önskemål ligger sedan till grund för en stor del av planeringen av kursens genomförande. Läraren uppger att den information som eleverna eventuellt skriver om sin egen tro är ett viktigt underlag i samband med att undervisningen planeras. Läraren kan på detta sätt förbereda sig på situationer i undervisningen då det kan framkomma olika åsikter i känsliga frågor.

Inom ramen för individualiserad undervisning ger läraren de elever som riskerar att inte nå målen i religionskunskap stöd, både inom den ordinarie lektionstiden och vid skolans schemalagda lektioner, "Timme till förfogande". Dessa lektionspass används exempelvis som omprovstillfällen eller om någon elev behöver stöd i sin undervisning. Behöver en kurs ytterligare undervisningstid i för att eleverna ska ha möjlighet att uppnå målen, framgår det av rektorsintervjun att skolan är flexibel med att utöka antalet timmar som är utlagd för en kurs.

Utifrån såväl lektionsobservationen, elevenkäten som elevintervjun framgår att eleverna inte upplever undervisningen tillräckligt intressant eller att undervisningen inte utgår från aktuella samhällsfenomen används i tillräcklig omfattning. I elevenkäten är det ingen elev som uppger att "religionslektionernas innehåll är relevant för mig och mitt liv" och det är endast några få som uppger att "det vi lär oss på religionslektionerna känns aktuellt". I elevintervjun framgår att eleverna har önskemål om att få veta mer om hur det faktiskt är att leva som en troende i olika religioner och livsåskådningar, till exempel med hjälp av studiebesök. Eleverna ser det som viktigt att känna till hur andra tror och hur det påverkar vardagen. Det framgår av såväl lärarintervjun som rektorintervjun att det finns goda möjligheter att tillgodose denna önskan längre fram i kursen.

Av de exempel på examinationsuppgifter som Skolinspektionen har tagit del av, framgår att för att det ska vara tydlig med vad som krävs av eleverna för att få ett visst betyg, delar läraren in uppgifterna i frågor som behöver besvaras för betyget Godkänt, samt ytterligare frågor för att kunna nå de högre betygen Väl godkänt och Mycket väl godkänt. En sådan indelning riskerar att leda till att elever som nöjer sig med att nå betyget Godkänt inte besvarar alla frågor och på så sätt missar chansen att visa att de eventuellt utvecklat de förmågor som krävs för de högre betygen. Skolan behöver reflektera över hur de skapar förutsättningar så att eleverna ges möjlighet att nå så goda resultat som möjligt.

Skolinspektionen bedömer att religionsundervisningen tillvaratar elevernas behov och erfarenheter men att undervisningen behöver utvecklas så att den i högre grad är relevant och aktuell för eleverna.

Eleverna ges möjlighet till inflytande över undervisningens innehåll och arbetsformer

Av läroplanen framgår att eleverna genom sina studier ska skaffa sig grund för livslångt lärande, och skolan ska sträva efter att varje elev utvecklar en insikt om sitt eget sätt att lära och en förmåga att utvärdera sitt eget lärande. Läraren ska också organisera arbetet så att eleven upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt. Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värden, utan undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer. Läraren ska tillsammans med eleverna planera undervisningen, låta eleverna pröva olika arbetssätt och arbetsformer och tillsammans med eleverna utvärdera undervisningen.

Utifrån såväl elevenkäten som av intervjuer framgår att eleverna känner till målen för kursen. Inledningsvis av kursen ges eleverna möjlighet till inflytande över undervisningens innehåll och arbetsformer genom det formulär som de fyller i enskilt. Detta ligger till grund för stora delar av kursens upplägg. Eleverna uppger även i intervjun att innehållet i de skriftliga examinationsuppgifterna väl stämmer överens med lektionernas innehåll. Eleverna upplever att det finns en tydlig koppling mellan mål, lektionsinnehåll och innehållet i examinationer. Eleverna har tillsammans med läraren planerat innehållet i kursen.

I skolan finns rutiner för kursutvärdering. Kursutvärderingarna genomförs vanligtvis i slutet av kursen. Läraren genomför kontinuerligt muntliga utvärderingar för att stämna av hur eleverna vill ha det i den fortsatta undervisningen. Det framgår av såväl elevintervju som av elevenkäten att eleverna utvärderar undervisningen och kan påverka undervisningens innehåll och arbetsformer.

Skolinspektionen bedömer att eleverna på ETG ges möjlighet till inflytande över undervisningens innehåll och arbetsformer i religionskunskap A

Undervisningen sker i enlighet med läroplanens grundläggande värden.

Enligt läroplanen ska undervisningen vara icke-konfessionell, saklig och allsidig. Vidare ska läraren klargöra det svenska samhällets grundläggande värden² och möta främlingsfientlighet och intolerans med kunskaper, öppen diskussion och aktiva insatser. Undervisningen ska också ge eleverna möjlighet att finna sin unika egenart.

För att säkerställa att undervisningen uppmuntrar eleverna till att reflektera och diskutera inleder läraren kursen med en etikdiskussion där eleverna, tillsammans med läraren, bestämmer i början av kursen vilka diskussionsregler som ska råda under lektionstillfällena. Både lärare och elever ger i intervjuer uttryck för att läraren framhåller vikten av ett öppet diskussionsklimat i klassrummet och att olika trosuppfattningar ska mötas med respekt. Det framgår av såväl elevenkäten som av elevintervjun att eleverna

² Avser de värden som regleras i svensk lagstiftning och i de av Sverige antagna internationella konventioner.

upplever undervisningen som icke-konfessionell, saklig och allsidig. Eventuella fördomar och intolerans möts med öppen diskussion där både elever och lärare är engagerade i att klargöra det svenska samhällets grundläggande värden.

Skolinspektionen bedömer att religionsundervisningen på ETG sker i enlighet med läroplanens grundläggande värden.

IT-verktyg används för att stödja elevernas kunskapsutveckling

Av läroplanen framgår att eleverna ska kunna orientera sig i en komplex verklighet med stort informationsflöde och snabb förändringstakt. Deras förmåga att finna, tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktig. Eleverna ska träna sig att tänka kritiskt, att granska fakta och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ. På så vis närmar sig eleverna ett alltmer vetenskapligt sätt att tänka och arbeta.

Granskningen visar att det på skolan finns förutsättningar för att i undervisningen i religionskunskap A använda IT-verktyg i syfte att stödja elevernas kunskapsutveckling. Lärare och elever har varsin dator och det finns en projektor i varje lektionssal. Utrustningen används främst för informationssökning, men även för att visa filmklipp och för olika presentationer. All information som berör kursen finns tillgänglig för eleverna via en lärplattform. Det framgår av elevintervjun och elevenkäten att eleverna ser lärplattformen som ett viktigt verktyg som underlättar deras lärande.

Skolan har dock ingen strategi för hur IT-verktyg kan användas för att stärka undervisningen. Rektorn uppger i intervju att skolan behöver utveckla sitt arbete kring hur de pedagogiska tillämpningarna av IT ska stödja elevernas kunskapsutveckling.

Det framgår av såväl elevenkäten som av intervjuer att eleverna känner sig förtroga med vad ett kritiskt förhållningssätt till olika information från olika källor innebär.

Skolinspektionen bedömer att i kursen religionskunskap A används IT-verktyg i undervisningen på ett sätt som stödjer elevernas kunskapsutveckling och utvecklingen av deras digitala kompetens. Men det är angeläget att skolan fortsätter att utveckla de pedagogiska tillämpningarna av IT-verktyg.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att det till stora delar ges förutsättningar för hög måluppfyllelse i religionskunskap A på ETG. Skolan behöver dock utveckla undervisningen så att den i högre grad upplevs som relevant och aktuell bland eleverna. Skolan använder IT-verktyg i undervisningen men behöver fortsätta utvecklingen av användningen av IT i undervisningen.

Syfte och frågeställningar

Syftet med kvalitetsgranskningen är att bidra till en allmän höjning av undervisningens kvalitet i religionskunskap i gymnasieskolan. Detta då resultaten i ämnet nationellt sett är låga samt att tidigare studier visar att undervisningen inte genomförs så att elevers intresse för ämnet tillvaratas. Granskningen har också som syfte att med-

verka i processen med att implementera de nya ämnesplanerna i religionskunskap i gymnasieskolan som börjar gälla för de elever som påbörjar gymnasieutbildningen från och med hösten 2011.

De centrala frågeställningarna gäller om eleverna får undervisning i enlighet med kursplan och läroplan och om det skapas förutsättningar för ökad måluppfyllelse genom att undervisningen bearbetar för eleverna relevanta och aktuella samhällsfenomen, tillvaratar elevernas erfarenheter, behov och intresse för ämnets frågeområden samt ger eleverna möjlighet till inflytande över undervisningen.

Metod och material

Granskningen har genomförts genom att inspektörerna innan besöket i skolan tagit del av kursupplägg, eventuella termins- och lektionsplaneringar, tidigare kursutvärderingar samt exempel på uppgifter som utgjort grund för lärarnas betygssättning.

Vid besöket har en lektion observerats av två inspektörer. Den ena inspektören har under lektionen fokuserat på eleverna och den andra på lärarens undervisning. En elevenkät har genomförts i slutet av lektionen. Utöver detta har sedan företrädare för eleverna samt den observerade läraren intervjuats. Även ansvarig rektor har intervjuats. Besöket har avslutats med en återkoppling till lärare och rektor kring det som inspektörerna sett och gjort för bedömningar. Rektorn har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.